

ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

Улсын нөөцийн тухай хуульд
нэмэлт, өөрчлөлт оруулах
тухай хуулийн төслийн тухай

НЭГ. Хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага

1.1. Хууль зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван нэгдүгээр зүйлийн 1-д “Эх орныхоо тусгаар тогтнолыг батлан хамгаалж, үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн дэг журмыг хангах нь төрийн үүрэг мөн”, Арван есдүгээр зүйлийн 1-д “Төрөөс хүний эрх, эрх чөлөөг хангахуйц эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн болон бусад баталгааг бүрдүүлэх, хөндөгдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх үүргийг иргэнийхээ өмнө хариуцна” гэж;

Монгол Улсын Их Хурлын 2010 оны 48 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал”-ын 3.4.1.5-д “Халдварт өвчний нийтийг хамарсан тархалт, гамшгийн үед авах арга хэмжээний бэлэн байдлыг хангаж, урьдчилан сэргийлэх эм, тарилга, вакцин, био бэлдмэлийн улсын нөөцийг бүрдүүлнэ”, 3.4.2.3-д “Стратегийн хүнсний бүтээгдэхүүний нийлүүлэлтийг баталгаажуулах урт хугацааны тогтвортой гэрээ байгуулах, гамшгийн үед хэрэглэх стратегийн хүнсний бүтээгдэхүүний улсын нөөц бүрдүүлж, чадавхыг бэхжүүлнэ” гэж,

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгийн Зорилго 7-д “Улсын батлан хамгаалах чадавхыг бэхжүүлж, хүний эрх, эрх чөлөө, нийгмийн дэг журам, иргэдийн амьдрах орчны аюулгүй байдлыг хангах, гамшгийн эрсдэлийг бууруулах замаар хүн, нийгмийн аюулгүй байдлыг хангана”, Зорилт 7.3-т “Уламжлалт бус аюулын эрсдэлийг бууруулах, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох чадавхыг бэхжүүлж, хүн-нийгмийн амар тайван орчныг бүрдүүлнэ”, 7.3.15-д Улсын нөөц, хүмүүнлэгийн тусламжийн зохицуулалт, хүч хэрэгслийн бэлэн байдлыг сайжруулж, гамшгийн голомтод эрэн хайх, аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох чадавхыг бэхжүүлнэ гэж;

Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 3.4.2.6-д “Байгалийн гамшигт үзэгдлээс урьдчилан сэргийлэх, болзошгүй гарз хохирлын эрсдэлийг бууруулах, даван туулах чадавхыг бэхжүүлнэ”, “3.3.4.19-д “Стратегийн хүнсний хангамж, нөөцийн тогтвортой байдлыг бэхжүүлнэ”, 3.3.4.34-д “Үндэсний сөрөн тэсвэрлэх чадавх, хүнсний хангамж, аюулгүй байдлыг хангах үүднээс стратегийн нөөц бүрдүүлэх хүрээнд жил бүр 100.0 мянган тонн хүнсний улаан буудайн нөөц бүрдүүлнэ”, 4.4.4.6-д “Улсын нөөц, хүмүүнлэгийн тусламжийн зохицуулалт, хүч хэрэгсэл, агуулахын технологийг хөгжүүлж, гамшгийн үеийн болон стратегийн зориулалттай бараа материалын нөөц, хангамжийн хэмжээг нэмэгдүүлнэ”, 4.4.4.14-т “Гамшгийн шуурхай удирдлага, зохион байгуулалтыг

оновчтой болгож, гамшгийн улмаас иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, нийгэм, эдийн засагт учирч болзошгүй хүндрэлийг шийдвэрлэх эрх зүйн орчныг сайжруулна”, 4.4.5.1-т “Геополитикийн тогтворгүй байдал, цар тахлын үеийн болон түүний дараах эдийн засгийн хямрал, эрчим хүчний дутагдал, тээвэр логистикийн доголдол, хиймэл оюун ухаан, кибер аюулгүй байдал, дэвшилтэт технологийн хурдацтай шилжилтийн тодорхой бус байдал, санхүүгийн эх үүсвэрийн хүрэлцээгүй байдал, уур амьсгалын өөрчлөлт, байгаль, цаг уурын нөлөөлөл болон бусад эрсдэлийг даван туулах, хариу бэлтгэл арга хэмжээг шуурхай авах зорилгоор холбогдох хууль тогтоомж, бодлогын баримт бичигт өөрчлөлт оруулах, төсөв, мөнгөний бодлогын уялдааг хангасан эрсдэлийн удирдлагын цогц бодлого, төлөвлөгөө боловсруулж, хэрэгжүүлнэ” гэж тус тус заасан.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 36 дугаар зүйлийн 36.2-т “Монгол Улсын Үндсэн хуульд өөрөөр заагаагүй бол Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн, Засгийн газар энэ хуулийн 36.1-д зааснаас бусад асуудлаар хууль тогтоомжийн төсөл санаачилж болно” гэж, Засгийн газрын 2024 оны 181 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2028 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”-ийн 1.3 дахь хэсгийн 19-д “Улсын нөөцийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Сангийн яамтай хамтран боловсруулж, Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлэхийг Монгол Улсын Шадар сайдын эрхлэх асуудлын хүрээнд тусгасан нь хууль санаачлах эрхийн хүрээ, хязгаарт нийцүүлэн Улсын нөөцийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл боловсруулах хууль зүйн үндэслэл болж байна.

НҮБ-ын Гамшгийн эрсдлийг бууруулах газраас олон улсын гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны хурлыг 2015 онд Япон улсын Сендай хотноо зохион байгуулж “Сендайн үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийг баталсан.

Сендайн үйл ажиллагааны хүрээнд Монгол Улсын Засгийн газраас 2017 онд дунд хугацааны стратегийг баталсан.

Сендайн үйл ажиллагааны 2015-2030 оны хөтөлбөрийн 19 (i)-дугаарт гамшиг эрсдлийг бууруулах, гамшгийн болон онцгой нөхцөл байдлын улмаас учирч болох хохирлыг бууруулахад чиглэсэн үр дүнтэй арга хэмжээ авах асуудал нь газар зүйн байрлал, дэд бүтэц, орон нутгийн иргэдийн гамшигт өртөх эмзэг байдал зэрэг гамшгийн эрсдэлийг ойлгон гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааг төлөвлөн хэрэгжүүлэн ажиллахыг үйл ажиллагааны нэг зарчим болгон тодорхойлжээ.

Олон улсын уриалга, эрх зүйн бичиг баримтад дурдагдсан шаардлага, Монгол Улсын гамшгаас хамгаалах тухай хууль тогтоомжийн хүрээнд болон Улсын нөөцийн тухай хуульд заасан гамшгийн онцгой нөхцөл байдал тохиолдсон үед аймаг, сум, нийслэл, дүүргийн хэмжээнд аюултай цаг өрсөн хүний амь нас, эрүүл мэндийг хамгаалахад орон нутгийн нөөцийн хууль эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгож, үйл ажиллагааны менежментийг хөгжүүлэн гамшгаас хамгаалах бэлэн байдлыг хангахад Улсын нөөцийн тухай хуульд орох нэмэлт, өөрчлөлтүүдийн үзэл санаа оршиж байгаа болно.

1.2. Практик үндэслэл, шаардлага

Хүчин төгөлдөр үйлчилж буй Улсын нөөцийн тухай хуульд улсын нөөцийг стратегийн, батлан хамгаалах материаллаг, гамшгийн болон орон нутгийн нөөц гэж 4 ангилснаас батлан хамгаалах материаллаг нөөцийг Монгол Улсын Батлан хамгаалах тухай хуулиар зохицуулж байна. Харин Улсын нөөцийн тухай хуулиар зохицуулж буй стратегийн, гамшгийн болон орон нутгийн нөөцийг бүрдүүлэх, хадгалах, шинэчлэх, хуульд заасан нөхцөл шаардлагын дагуу захиран зарцуулах үйл ажиллагааны практик болон уг хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаварт хийсэн үнэлгээнээс дүгнэн үзвэл орон нутгийн нөөц бүрдүүлэх үйл ажиллагаа төдийлэн хангалттай түвшинд хүрэхгүй байна.

Гамшиг, онцгой нөхцөл байдлын үед хүн амд үзүүлэх тусламж, үйлчилгээг цаг алдалгүй хүргэх, орон нутгийн гамшгийг даван туулах чадварыг нэмэгдүүлэх нь нөөцийн удирдлагаас шууд хамааралтай. Иймд орон нутгийн онцлогт тохирсон нөөц бүрдүүлэлт, хадгалалтын тогтолцоог боловсронгуй болгох үүднээс Улсын нөөцийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хэрэгцээ бий болжээ.

Дэлхий дахинд геополитик, нийгэм, эдийн засгийн тогтворгүй байдал үүсэж, тээвэр ложистик болон хангамжийн тасалдал нэмэгдэхийн зэрэгцээ уур амьсгалын өөрчлөлт, хотжилт, технологийн дэвшлээс үүдэлтэй гамшиг, осол болон халдварт өвчний эрсдэл улам бүр эрчимжиж байна.

Уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөгөөр Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт тохиолдох байгалийн аюулт үзэгдлийн давтамж, хүч чадал нэмэгдэж, хүн, малын гоц халдварт өвчний эрсдэл эрчимжиж байна. Энэхүү нөхцөл байдал нь хүн амын амь нас, эд хөрөнгөд аюул учруулахаас гадна улс орны нийгэм, эдийн засгийн тогтвортой байдалд үлэмж хэмжээний хохирол учруулж байна.

Тухайлбал, Дэлхийн дулаарал, уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөгөөр Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт үер, ган, зуд, хэт халалт, ой, хээрийн түймэр, гоц халдварт өвчний давтамж эрс нэмэгдлээ. Статистик мэдээллээр 2016 онтой харьцуулахад 2025 онд ус, цаг уурын гаралтай аюулт үзэгдлийн тоо 2.4 дахин өссөн. Сүүлийн 10 жилд (2016-2025 он) 45,446 удаагийн гамшиг, осол тохиолдож, үүний улмаас 4,338 хүний амь нас эрсдэж, 11.3 сая мал хорогдон, эдийн засагт 1.9 их наяд төгрөгийн шууд хохирол учирсан нь улсын нөөцийн бэлэн байдлыг шинэ шатанд гаргахыг шаардаж байна.

Практикт тулгарч буй хүндрэлийг арилгах, гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааны шуурхай, үр дүнтэй байдлыг хангах, нөөцийн удирдлага болон хэрэгжүүлэгч байгууллагын үйл ажиллагаатай холбоотой эрх зүйн зохицуулалтыг тодотгож, хэрэгжилтийг сайжруулах хэрэгцээ, шаардлага үүсээд байна. Үүнд:

1. Одоогийн хуулиар орон нутгийн нөөцийг бүрдүүлэх үүргийг Засаг дарга болон аж ахуйн нэгжүүд хүлээдэг ч практик дээр эдгээр нөөц нь Онцгой байдлын ерөнхий газрын бүртгэл, хяналтад байдаггүй. Энэ нь гамшгийн үед нөөцийн бэлэн байдлыг бодитоор үнэлэх боломжийг хязгаарлаж байна. Орон нутагт нөөцийг зөвхөн малын өвс, тэжээлийн хэмжээнд явцуу ойлгож бэлтгэдэг практик тогтсон. Гамшиг, онцгой нөхцөл байдал үүсэхэд хүн амд нэн шаардлагатай хүнс, ундны ус, эм, эмнэлгийн хэрэгслийг аймаг, сумын

түвшинд нөөцлөх, тэдгээрийг хадгалах дэд бүтцийг (агуулах, программ хангамж) хөгжүүлэх шаардлагатай.

2. Гамшгийн бэлэн байдлын төлөвлөгөөнд тусгагдсан нөөц нь цаасан дээр биш, бодит байдал дээр чанар, хүртээмжийн шаардлага хангаж буйг хянахын тулд улсын нөөцийн бараа материалын нэгдсэн мэдээллийн санг байгуулж, програм хангамжийн тусламжтайгаар эрсдэлийг удирдах хэрэгцээ үүссэн.
3. Нөөцийн бараа материалыг чанартай хадгалахын тулд технологийн дагуу сэлгэх үйл ажиллагаа тогтмол хийгдэх ёстой. Гэвч өнөөдөр үүнд зориулсан тусгайлсан зардал байхгүй, салбар нэгжүүд дотоод нөөц бололцоогоороо гүйцэтгэж байгаа нь хадгалалтын горим алдагдах эрсдэлийг дагуулж байна.
4. Гамшгийн голомтын бүсэд нэн шаардлагатай бараа материалыг улсын нөөцөөс гаргахад Засгийн газрын хуралдааны шийдвэрийг хүлээж цаг алдалгүйгээр, Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний шийдвэрээр шуурхай гаргаж, дараа нь Засгийн газарт танилцуулж шийдвэрлүүлдэг уян хатан зохицуулалт үгүйлэгдэж байна.
5. Улсын нөөцийн агуулах, барилга байгууламжийн насжилт ихэссэн, дэд бүтэц муудсан нь хүнсний аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн шаардлагад сөргөөр нөлөөлж байна. Иймд агуулахыг шинээр барих, өргөтгөх зардлыг улсын төсөв болон төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд шийдвэрлэх эрх зүйн үндсийг бий болгох шаардлага бий болоод байна.

Улсын нөөцийн тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээний тайланд үндэслэн эрх зүйн зохицуулалтыг дараах чиглэлээр боловсронгуй болгох шаардлагатай гэж дүгнэв. Үүнд:

1. Орон нутгийн нөөцийн удирдлага, хяналтын тогтолцоог тодорхой болгох: Орон нутгийн нөөцөд бүрдүүлэх бараа, материалын нэр төрөл, тоо хэмжээ тодорхойгүй, хариуцах байгууллага, албан тушаалтан болон хяналтын механизм нарийвчлагдаагүй нь хуулийн хэрэгжилтийг сулруулж байна. Гамшиг, аюулт үзэгдлийн үед нэн шаардлагатай тусламжийг шууд улсын нөөцөөс гаргадаг практик нь орон нутгийн түвшинд нөөц бүрдүүлэх хөшүүрэггүй болгож байгаа тул орон нутгийн нөөцийн бүрдүүлэлт, хадгалалт, зарцуулалтын эрх зүйн зохицуулалтыг шинэчлэн тогтоох шаардлагатай. Эдгээр зохицуулалтыг шинэчлэн тогтоосноор орон нутгийн нөөцийн бүрдүүлэлт, хадгалалт, зарцуулалт нь шат шатандаа тодорхой, хариуцлагатай, хяналттай болох бөгөөд улсын нөөцийн ачааллыг бууруулж, гамшгийн хариу арга хэмжээний шуурхай байдлыг хангах ач холбогдолтой.

2. Нөөцийн хэрэгцээг тодорхойлоход мэргэжлийн байгууллагуудын оролцоог хангах: Стратегийн болон гамшгийн нөөцийн байршил, нэр төрөл, тоо хэмжээг тогтоохдоо шинжлэх ухааны үндэслэлтэй арга зүй, эдийн засаг, санхүүгийн бодит тооцоолол дутагдаж байна. Иймд нөөцийн хэрэгцээг төлөвлөхдөө төсөв, санхүү, худалдаа, эдийн засгийн мэргэжлийн байгууллагуудын оролцоог хангах, эрсдэлийн удирдлагад суурилсан эрх зүйн үндсийг бий болгох нь зүйтэй байна.

3. Нөөцийн нэгдсэн мэдээллийн сан, цахим удирдлагыг нэвтрүүлэх: Гамшгаас хамгаалах тухай хуулиар хүлээсэн нөөц бүрдүүлэх чиг үүргийн хэрэгжилт (Засаг дарга, албад, хуулийн этгээд) практикт бодитой байгаа эсэхэд үнэлэлт

дүгнэлт өгөх боломжгүй байна. Иймд улсын хэмжээнд нөөцийн бараа, материалын мэдээллийн санг үүсгэж, програм хангамжид суурилсан удирдлагын менежментийг нэвтрүүлснээр нөөцийн чанар, хүрэлцээнд бодит хяналт тавих боломж бүрдэж, шаардлагатай тусламж, нөөц бэлэн байгаа эсэхэд эргэлзээгүй дүн шинжилгээ хийх боломжтой болно.

4. *Агуулахын дэд бүтэц, санхүүжилтийн механизмыг шинэчлэх:* Нөөцийн агуулахын насжилт ихсэж, хадгалалтын горим болон хүнсний аюулгүй байдал алдагдах эрсдэл үүссэнийг шийдвэрлэхийн тулд дэд бүтцийн менежментийг шинэчлэн хуульчлах шаардлагатай. Агуулах шинээр барих, өргөтгөх, засвар үйлчилгээний зардлыг улсын төсвөөс гадна Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд шийдвэрлэх эрх зүйн зохицуулалтыг тусгах, агуулах, барилга байгууламжид тавигдах шаардлагыг батлан мөрдүүлэх эрхийг эрх бүхий этгээдэд олгож, аюулгүй байдал, харуул хамгаалалтын журмыг хуульчлах, агуулах савыг түрээслэх замаар өөрийн орлого бүрдүүлэх эрх зүйн үндсийг нээх шаардлагатай байна. Эдгээр зохицуулалтыг нэвтрүүлснээр нөөцийн агуулахын дэд бүтэц зах зээлийн зарчмаар шинэчлэгдэх нөхцөл бүрдэж, стратегийн бараа, бүтээгдэхүүний хадгалалтын аюулгүй байдал баталгаажих юм.

5. *Бараа материалыг сэлгэх үйл ажиллагааг технологижуулах:* Нөөцийн бараа материалыг сэлгэх ажиллагааг зөвхөн “байршил солих” эсвэл “биеийн хүчээр зөөх” төдийхнөөр хязгаарлаж буй өнөөгийн практик алдааг засаж, хадгалалтын чанарыг баталгаажуулах нийтлэг ойлголтын томъёолол, технологийн горимын зохицуулалт байхаар хуульчлах шаардлагатай. Сэлгэлтийг зөвхөн механик хөдөлгөөн бус, бараа материалын чанарыг хадгалахад чиглэсэн нарийвчилсан заавар, стандартын дагуу, мэргэжлийн хяналтын дор гүйцэтгэдэг тогтолцоонд шилжүүлснээр нөөцийн бараа материалын хадгалалтын хугацаа, чанар, аюулгүй байдалд тавих хяналт сайжирч, хадгалалтын явцад гардаг техникийн болон технологийн алдагдлаас урьдчилан сэргийлэх боломж бүрдэнэ.

6. *Гамшгийн үеийн шийдвэр гаргах ажиллагааг шуурхай болгох:* Гамшиг, ослын үед улсын нөөцөөс бараа гаргахад заавал Засгийн газрын шийдвэрийг хүлээдэг нь хариу арга хэмжээ авах, хор уршгийг арилгахад цаг хугацаа алдах шалтгаан болж байна. Иймд онцгой нөхцөл байдлын үед нөөцийг Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний шийдвэрээр шуурхай гаргаж, дараа нь Засгийн газарт танилцуулан шийдвэрлүүлдэг механизмыг хуульд нэмж оруулснаар иргэдэд үзүүлэх тусламжийг шуурхай болгоно.

7. *Хууль тогтоомжийн нийцэл, хэл зүйн найруулгыг сайжруулах:* Улсын нөөцийн тухай хуулийг бусад салбарын хууль тогтоомжтой уялдуулан нийцүүлэх, хэл зүй, найруулгын хувьд ойлгомжгүй, зөрчилтэй зүйл, хэсэг, заалтыг засварлан, эрх, үүрэг, хариуцлагыг тодорхой болгох шаардлагатай байна.

Дүгнэж хэлбэл, Улсын нөөцийн тухай хуулийг зөвхөн ерөнхий чиг үүрэг заасан бус, шинжлэх ухааны тооцоололд суурилсан, эдийн засгийн үр ашигтай, гамшгийн үед шуурхай ажиллах чадвартай, төлөвлөлт, хадгалалт, сэлгэлт, санхүүжилт гэсэн бүх шатанд нарийвчилсан процесс, стандарт, хариуцлагыг тодорхой болгосон “Процессын хууль” болгон шинэчлэх шаардлагатай байна.

ХОЁР. Хуулийн төслийн бүтэц, зохицуулах харилцааны агуулга

2.1. Зорилго, бүтэц

Хуулийн төслийг Хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хэлбэрээр боловсруулсан бөгөөд нийт хуулийн 32 хувьд буюу 1 зүйл, 8 хэсэг, 24 заалт (нийт 33) нэмэлт, өөрчлөлт орж байна. Төсөл нь 7 зүйлтэй байна.

Гол зохицуулалтын агуулга, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах болсон үндэслэл:

- Орон нутгийн нөөцийн эрх зүйн орчныг шинэчлэх: Улсын нөөцийн тухай хуулийн 3.1.10-т “Орон нутгийн нөөц”-ийг тодорхойлж, орон нутгийн нөөцийг тухайн шатны гамшгийн эрсдэлийг бууруулах санд жил бүр төсөвлөн бүрдүүлэх, журмыг нь Шадар сайд баталж, ОБЕГ хяналт тавихаар тусгав (13.1.11, 14.1.4, 16.1.1 дэх заалтууд).
- Агуулахын ашиглалт, Төр, хувийн хэвшлийн түншлэл (ТХХТ): Хуулийн 10.2-т агуулахыг ТХХТ-өөр барих, өргөтгөх эрх зүйн үндсийг нээж, аюулгүй байдлын шалгуур хангасан байхыг хуульчлав. Мөн 7.4-т сул багтаамжийг түрээслүүлж, орлогыг төсөвт төвлөрүүлэн засвар үйлчилгээнд зарцуулах механизмыг бүрдүүлэв.
- Шуурхай удирдлага ба Гамшгийн мэдээллийн сан: Гамшгийн онцгой нөхцөлд цаг алдахгүй байх үүднээс нөөцийг Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний шийдвэрээр гаргаж, Засгийн газарт танилцуулдаг уян хатан зохицуулалтыг (14.1.5) нэмлээ. Түүнчлэн 14.2, 15.1.5, 16.1.3-т улсын болон орон нутгийн нөөцийн хөдөлгөөнийг “Гамшгийн мэдээллийн сан”-д нэгтгэн цахимаар хянах, бүртгэх үүргийг нарийвчлан заасан.
- Бараа материалыг сэлгэх, гэрээт хадгалалт: Хуулийн нэр томъёонд “сэлгэх” хэмээх технологийн үйл ажиллагааг нэмж (3.1.8), хадгалалтын чанарыг алдагдуулахгүй байх стандарт, хариуцлагыг тодорхой болгов. Мөн “гэрээт хадгалагч”-ийн статусыг баталгаажуулсан.

Эдгээр зохицуулалтууд орсноор уг хууль нь зөвхөн ерөнхий чиг үүрэг заасан хууль бус, төлөвлөлт, хадгалалт, сэлгэлт, санхүүжилтийн үе шат бүрийг нарийвчилсан “процессын хууль” болж шинэчлэгдэнэ.

2.2. Хуулийн төслийн гол агуулга

Төсөлд дараах зарчмын шинжтэй зохицуулалтуудыг тусгалаа:

1. Орон нутгийн нөөцийн эрх зүйн зохицуулалтыг тодорхой болгох талаар: “Орон нутгийн нөөц” болон “Агуулах”-ын нэр томъёог хуульчлан, орон нутгийн нөөцийг тухайн шатны гамшгийн эрсдэлийг бууруулах санд жил бүр тодорхой хувиар төсөвлөж бүрдүүлэхээр зохицуулсан. Улсын нөөцийн тухай хуулийн 3.1.10-т “Орон нутгийн нөөц”-ийг нэр, томъёогоор тодорхойлж, 13.1.11 болон 14.1.4-т орон нутгийн нөөцийн журмыг батлах, хэрэгжилтэд хяналт тавих эрхийг Шадар сайд болон Онцгой байдлын ерөнхий газарт олгохоор төсөлд тусгав. Мөн 16.1.1-т орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр нөхөн бүрдүүлэх заалтыг оруулав.

2. Төр, хувийн хэвшлийн түншлэл ба агуулахын ашиглалтыг сайжруулах талаар: Агуулах шинээр барих, өргөтгөх ажлыг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр

гүйцэтгүүлэх, түншлэгч нь нууцын болон аюулгүй байдлын шалгуур хангасан байх, мөн ашиглагдаагүй сул багтаамжийг стандартын дагуу түрээслүүлж, орлогыг төсөвт төвлөрүүлэн цаашид засвар үйлчилгээнд зарцуулах механизмыг нээж өгөхөөр тусгав. Улсын нөөцийн тухай хуулийн 7.4-т агуулахыг түрээслүүлж болохыг, 10.2-т агуулахын барилга байгууламжийг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр барьж, өргөтгөж болохыг тодорхой зааж өглөө.

3. Гамшгийн үеийн шуурхай удирдлага ба мэдээллийн сан үүсгэж, ашиглах талаар: Онцгой байдлын үед нэн түрүүнд шаардлагатай бараа, материалыг улсын нөөцөөс Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний шийдвэрээр шуурхай гаргаж, Засгийн газарт танилцуулдаг уян хатан зохицуулалтыг оруулан Улсын нөөцийн тухай хуулийн 14.1.5-д “Гамшгийн онцгой нөхцөл байдалд... нөөцийг улсын нөөцөөс гаргаж, Засгийн газарт танилцуулах” гэж зааснаар гамшгийн үеийн шуурхай үйл ажиллагааны эрх зүйн боломжийг нээж өгөв. Улсын нөөцийн хөдөлгөөний мэдээллийг “Гамшгийн мэдээллийн сан”-д төвлөрүүлж, шинжлэх ухаан, эдийн засгийн тооцоололд үндэслэн бусад яамдтай хамтран төлөвлөх тогтолцоог бүрдүүлнэ. Улсын нөөцийн тухай хуулийн 14.2 болон 15.1.5-д улсын нөөцийн мэдээллийг “Гамшгийн мэдээллийн сан”-д бүртгэх, хөтлөх үүргийг тусгаж, 16.1.3-т орон нутгийн нөөцийн мэдээллийг цахим санд ажлын 3 өдрийн дотор бүртгэхийг үүрэг болгов. Улсын нөөцийн тухай хуулийн 15.1.6-д нөөцийн нэр төрөл, тоо хэмжээний саналыг боловсруулахдаа “холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран” боловсруулахаар хуульчлав.

4. Гэрээт хадгалагчийн статус, үүргийн талаар: Нөөц хадгалах хувилбар буюу “гэрээт хадгалагч”-ийн эрх зүйн статусыг тодорхойлон баталгаажуулж, бараа материалыг “сэлгэх” нөөцийн чанарыг алдагдуулахгүй байх технологийн үйл ажиллагааг хуулийн нэр томьёонд нэмж тусгалаа.

Нэр томьёо, үйл ажиллагааны нарийвчлалын талаар: Хуулийн хэрэгжилтийг сайжруулах зорилгоор зарим нэр томьёог тодотгож, үйл ажиллагааны хүрээг тэлэхээр тусгав. Улсын нөөцийн тухай хуулийн 3.1.8-д нөөцийн анги, салбарын чиг үүрэгт “сэлгэлт”-ийг нэмж, хуулийн 1 дүгээр зүйл болон бусад заалтуудад “сэлгэх” гэдэг нэр томьёог системтэйгээр нэмж оруулав. Мөн “Төсвийн тухай”, “Гамшгаас хамгаалах тухай” хуулиудыг иш татан хоорондын уялдааг хангав.

ГУРАВ. Хуулийн төсөл батлагдсанаар гарах үр дагавар

Хуулийн төсөл батлагдсанаар төсвийн байгууллагын бүтэц, орон тоонд өөрчлөлт орохгүй бөгөөд нийгэм, эдийн засагт дараах эерэг үр дагавар гарна:

1. Нийгмийн болон шуурхай байдлын үр дагавар: Орон нутгийн нөөцийг бие даан бүрдүүлж, гаргах эрх мэдлийг оновчтой болгосноор гамшигт нэрвэгдэгсдэд хүнс, эм тариа, хоргодох байрны тусламж цаг алдалгүй хүрнэ. Гамшгаас хамгаалах орон нутгийн болон улсын чадавх, бэлэн байдал чанарын шинэ шатанд гарна.
2. Эдийн засгийн үр дагавар: Төр хувийн хэвшлийн түншлэлийг ашиглах, сул агуулахыг түрээслүүлэх замаар улсын төсвийн ачааллыг бууруулж, зардлыг хэмнэнэ. Нөөцийн барааг зөв горимоор сэлгэснээр үнэгүйдэх, устгалд орох эдийн засгийн алдагдлаас бүрэн сэргийлнэ.

3. Хяналт, хариуцлагын үр дагавар: Мэдээллийн нэгдсэн систем нэвтэрснээр нөөцийн хөдөлгөөн, үлдэгдлийг бодит хугацаанд хянаж, төлөвлөлт, зориулалтын дагуух зарцуулалт эрс сайжирна. Практикт тулгарч буй хүндрэл бэрхшээл арилж, байгууллага, албан тушаалтны эрх, үүрэг тодорхой болно.

ДӨРӨВ. Бусад хууль тогтоомжтой уялдах байдал

Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Гамшгаас хамгаалах тухай хууль болон бусад хууль тогтоомжтой бүрэн нийцнэ.

Төсөлтэй холбогдуулан Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл-ийг давхар боловсруулсан. Уг хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1.30-д *“Улсын нөөцийн тухай хуульд заасны дагуу улсын нөөцийн бараа, материалыг шинэчлэх, сэлгэх зорилгоор борлуулсан борлуулалт болон тухайн зориулалтаар нөхөн бүрдүүлэхээр худалдан авсан бараа”-г НӨАТ-аас чөлөөлөхөөр тусгасан болно. Цаашид шинээр боловсруулах, шинэчлэн найруулах, хүчингүй болсонд тооцох хууль тогтоомж байхгүй.*

---oOo---